

N:o 44.

Af Herr **A. Hedin:** Om upphörande af kronans återstående magasin- och spanmåls- samt brödbakningsrörelse.

I skrifvelse år 1869 (N:o 82) anhöll Riksdagen, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda:

»om och på hvad sätt den magasin- och spanmåls- samt brödbakningsrörelse, som hittills för statsverkets räkning bedrifvits, må kunna upphöra och aflöningen till de dervid anstälde personer indragas, eller å indragningsstat öfverflyttas, samt de dertill använda byggnader försäljas eller på annat sätt för statens räkning disponeras», samt att Kongl. Maj:t derefter måtte till Riksdagen aflåta proposition i ämnet.

Med anledning häraf föreslog Kongl. Maj:t år 1871 (prop. N:o 22) och biföll Riksdagen (skrifvelse N:o 48), bland annat, att kronans ifrågasvarande rörelse *i landsorten* skulle vid 1871 års slut upphöra, och de därför afsedda tjänstebefattningar vid samma tidpunkt indragas.

Deremot hade Kongl. Maj:t, »i anseende till de af Arméförvaltningen och särskilde Komiterade yttrade betänkligheter emot det här *i hufvudstaden* förlagda kronobageris samt slotts- och förrådsmagasins indragning, funnit pröfningen af detta förslag och dermed sammanhängande frågor böra tillsvidare uppskjutas».

Att detta »tillsvidare» skulle komma att räcka i femton år, förestälde man sig på den tiden ej, enligt hvad jag mycket väl erinrar mig. Men om Riksdagen fortfarande blott sitter och väntar på, att tillsvidare-systemet en gång skall taga slut, så kan det hända, att det kommer att räcka evinnerligen.

Efter som betänkligheter funnos år 1871 mot upphörandet af Kongl. Maj:ts och kronans befattning med tillverkning af ankarstock åt gar-

disterna i Stockholm, så torde det vara på sin plats att kasta en blick på dessa betänkligheter. De hade uttalats dels af vissa »särskilde komiterade», dels af Arméförvaltningen.

De förre fruktade, att brödet skulle blifva dyrare, om leveransen öfverlemnades åt enskild person på de vilkor, som uti »ingifvet anbud» fordrats. Det är af sjelfva ordalagen klart, att vid detta tillfälle ingen *verklig* konkurrens var i fråga, utan blott ett förberedande experiment. Men af en s. k. konkurrens, som blott afser anskaffande af upplysningar åt en möjligen blifvande köpare, upplysningar genom hvilkas meddelande blifvande verkliga konkurrenter skulle spela ut sina kort i förväg, kunde ej gerna ett fördelaktigt resultat väntas. Denna undersökning af frågan kan därför på intet sätt betraktas såsom vägledande för omdömet. På en så svag grund — en farhåga föranledd af blott ett enda s. k. anbud — stödde emellertid komiterade sitt antagande, att Kongl. Maj:t fortfarande borde vara öfverste bagare, intill dess bagerirörelsen i Stockholm vunnit den utveckling, att kronan genom de enskildes konkurrens kunde få fördelaktigare vilkor.

Bland komiterade satt en då- och nuvarande sjöofficer. Han torde hafva funnit den enskilda bagerirörelsens utveckling i Stockholm under de sedan dess gångna åren tillfredsställande. Åtminstone är det ett faktum, att flottans härvarande station icke hör till kronobageriets kunder.

Hvad åter angår Arméförvaltningens betänkligheter, så äro de visserligen rigtade mot upphörandet af kronobrödbakningen i Stockholm, men träffa i sjelfva verket icke den, utan bagerirörelsen i landsorten, som likväl förvaltningen ej fann allt för äfventyrligt att indraga, och som äfven blifvit indragen. Förvaltningen säger nemligen, att, »om brödet upphandlades af regementena sjelfva, kunde ej allenast prisen, utan äfven varans beskaffenhet blifva betydligt olika, af hvilka omständigheter den förra, när prisen voro höga, kunde förorsaka brist i anslagstillgången, och den senare väcka missnöje inom den trupp, som erhöle sämre vara än dess kamrater». Att höga pris kunna föranleda brist i ett anslag, beräknadt efter lägre pris, är visserligen en enkel sanning, men den har intet samband med frågan om, huru vida Kongl. Maj:t och kronan, i stället för att köpa färdigt bröd, måste köpa och magasinera spanmål och mjöl och baka bröd samt för detta ändamål hålla en bageristat. Och hvad beträffar missnöjet inom en trupp, som får dåligt bröd, medan en annan trupp får godt, så böra, om man nemligen förutsätter någorlunda sundt förstånd vid den nya anordningen, just i hufvudstaden så väl denna verkan som de befarade »betydligt olika» prisen vid olika regementen undvikas medelst gemensam anskaffning af samma slags

vara åt samtliga härvarande garnisonstrupper. Deremot medgifves, att skiljaktighet i pris och olika beskaffenhet hos varan kunna förekomma, der gemensam anskaffning för flere corpser ej låter sig göra, t. ex. för en i Göteborg och en annan i en skånsk garnisonsort förlagd trupp. Det vill säga, att anmärkningen kunde hafva någon betydelse för frågan om statsbagerirörelsens indragning i landsorten — hvilken man emellertid ej satte sig emot, och hvilken äfven blifvit utan öfverklagad olägenhet genomförd.

Att och hvarföre de »särskilda komiterades» kalkyl, att kronan skulle få köpa brödet dyrare än hon sjelf tillverkar det, alls ingenting bevisar, är ofvan påpekadt. Men härtill bör läggas en erinran om det bekanta faktum att, vid jemförelse mellan *offentlig* och *enskild* industri, det lätt händer, att åtskilliga faktorer uteglömmas i kalkylen öfver den förras produktionskostnader, faktorer som, om de behörigen tagits med, skulle hafva höjt dess kostnader. Detta sker, utan minsta afsigt att missleda, i följd af ett slags häfdvunnen politisk aritmetik, som lemnar å sido pensions- och indragningsstater, ränta på fastighetsvärden och förlagskapital m. m.

Talet om behovet af den enskilda bagerirörelsens utveckling, innan kronobageriet må upphöra, synes mig förråda en upp- och nedvänd föreställning att, å ena sidan, den *lilla* kronobagerirörelsen har en mycket *stor* betydelse, och att, å andra sidan, de *stora* enskilda bageriirättningarna hafva en mycket *liten* produktionsförmåga. Verkliga förhållandet torde väl vara, att kronobageriets tillverkning är en småsak för större enskilda etablissement.

Jag har den äran att hemställa,

att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att kronans bagerirörelse i hufvudstaden må upphöra, om möjligt, redan med utgången af innevarande år.

De närmare bestämmelser, som till äfventyrs böra fogas till ett sådant beslut i sjelfva hufvudsaken, lärer Stats-Utskottet, om det finner motionen förtjena afseende, ej underlåta att formulera.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 23 Januari 1886.

Adolf Hedén.